
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 03 04 11 017 4

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DS
52
K4

Kemal, Ahmed, Habibzade
Isporad atalari

2128

13/7

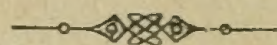
Kemāl, Aḥmed, Ḥabibzāde

اسپوراد اطه‌لری

و

تاریخچه‌سی

İspōrād aṭaları

مئيس ، سومبكى ، قالمنوز ، قاشوط، كرپه ،
ايلياكى، استانكوى اطه‌لرى حقنده معلومات

محررى

حبيب زاده

رادوسلى : احمد كمال

ناشرى : عارف حكمت

١٣٣١

DS
52
K4

برایکی سوز ..

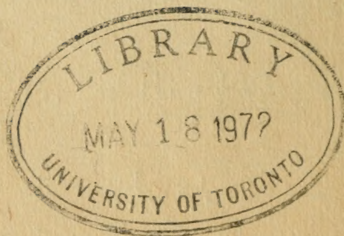
بوکونلرده یونانستانله اطه‌لره عائد مسائلك ، آلمش اولدیغی شکل وسعتدن دولایی تحدث ایدن و آتیاده ایتمك احتمالی بولنان اختلافات بوتون علاقه‌دار دماغلری اشغال ایدییور ، بومسئله‌نك آله‌جغی شکل ماهیت بالخاصه اوراده‌کی ، وارلقلری اپاقلر آلتنده قالان بیچاره اسلاملری ؛ او اسیر وسفیل موجودیتلری دوشوندیر-ییور ... بوندن دولایی اونلرك ارزو وامللرینه ، عزمکار حکومتمزکده منافعنه موافق بر طرز تسویه‌یه انتظار ایتمکله برابر ، بوراده‌کی قارئلرمزکده بو اطه‌لر حقنده وظیفهٔ وطنیه‌لری موجبنجه بر تلقی ایدینه‌بیلمه‌لری ایچون لازمکلن اداری ، تاریخی ، سیاسی ، ایضاحاتی ویرمکی مناسب بولدق .. بو اثر جکك احتوا ایتدیکی حقایق ، اورالرده اوزون مدت بولونمق و کزمك صورتیله ألده ایدلمش اولدیغندن اثری مطالعه بویوران ذوات ، امیدوارمکه ، بحرسفیدك

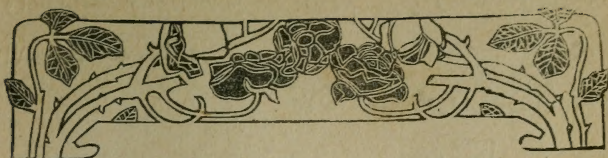
اوزرینه بر انجی کوزلکیله سرپیلن وحیات آتیه‌مز ایچون وارلقلرینه محتاج اولدیغمز بو مهم پارچه‌لر حقنده بر فکر سالم الده ایده بیله جکلردر ...

هلال عثمانی محررلرندن رادوسلی

احمد کمال

مئیس جزیره‌سی

(۱)

مئیس جزیره‌سی اسپوراد [*] اطه‌لرینک منتهای جنوبیسنده (لیکیا) نام قدیمیله معروف ساحلک یقیننده ورادوس ولایتنک شرق جهتنده واقع دائراً مادار اون بش میل وسعتنده‌در..

اطه‌نک لطافت موقعیه‌سی پک خوشدر؛ قارشوسنده، یعنی شمالنده اناطولینک زمردی طاغلری، شرقنده کوچوک وغیر مسکون برطاقم اطه‌لر، غربدن، رادوسدن دائمی اسه‌ن صاف روزکارلر، جنوبده کنیش برسما آلتنده پارلایان براق برافق اطه‌یه برمنظرهٔ فیضناك بخش ایدر..

اطه اورماندن حالی، یالچین قیالردن عبارت اولدیغندن شهردن وسطه طوغریلنجه‌یوقارووده‌کی منظره‌نك لطافتنه مقابل

[*] یونانجه اولوب داغینیق معاسنی افاده ایدر.

صرتلرنده یورومك ممكن اوله‌میه‌جق بر انحنایه تصادف ایدیلور، بو نقطهٔ انحنادن صوکرا شمال شرقی جهتندن آلچاق، ومستور کورینن شهره ظهیر واطرافه حاکم اولان (ژان) تپه‌سنه واصل اولنور!

بو تپه‌نك اطرافنه یرلیلر آیایورکی نامنی ویرمش، وساحل بحره آقوب کیدن جهتلری جسیم قیالرله، غیر منتظم بر یولدن عبارت بولنمشدر. بوموقعدن اطه‌نك هرطرفنه کیدیله‌بیلمك ایچون کوچوك وایнجه یوللر موجوددر..

*
* *

اطه‌ده ایلك مسکون اهالی پلازلر یدی؛ پلازلر اولجه برمذهب مجهوله سالك ایدیلر، فقط صکرالری (پولتکاك) تعدد الهی تجویز ایتمسی اوزرینه اونلرده مذهب مذکوری قبول ایتمشلر، وبالآخره یونانستانك (پاتراس) شهرنده تولدایدن وکندیلرنجه مثیسك حامی وکاشفی نامی ویریلن رادوس کاشفی (آپولون) ذاتاً تعدد الهی پرستشی اولمقله بوقوم — مثیسلیلر — کندیسنه عبادتده قصور ایتمامشدر؛ اخیراً آپوستول پاولوس اسمنده بردین عیسوی منتشرینك اطه‌یه کله‌رك عیسوی مذهبنی اعلان واهالی‌یی مذکور مذهبی قبول ایلمه‌لری ایچون تشویق وترغیب ایلمسی اوزرینه ذاتاً برمذهب حقیقی صاحبی اولمدقلری تدریجاً

اكلامغه باشلامش اولان اهالی برمدت صوكرا دين عيسوی‌يی قبول ايلدكلرينی اعلان ايتمشلردر ..

مئيس قبل‌الميلاد رادوسه مربوط ايدی ، اوزمانك مأمور سياسيلرينه (أيپستاتس) - بونلر ويركو تحصيلی ، مملكتی اداره اصولنه واقف اولانلر - نامی ويريلور ، او مأمورلر رادوسدن اعزام قلنه‌رق مملكت اداره اولونوردی ؛ بو اداره‌يه اسكندر كبير خاتمه ويرمشدر ، اسكندرك اطه‌يه قدمزن استيلا اولديغی زمانه قدر بواصول جاری ودائم ايدی ...

اسكندر كبير مخصوص تصور ايده‌رك ده‌كيل ، تصادفی برپوجالامه سفرنده - كه شرق سفرنده - اطه‌يی استيلا ايده‌رك برمدت قالمش وبراقديغی مأمورلر واسطه‌سيله اطه بروقت حسن محافظه اولنمش ايسه‌ده بالآخره وفاتيله تقسيم ملك اثناسنده كنديسيله مناسبتدار واولكه‌سنه قرابتی اولان (ليكيا) پامفليا) حكمداری بولنان (تارخوس آندرونيو) حصه‌سنه اصابت ايتدی . بكه چاليشمش اوده برمدت اطه‌يه صاحب وحاكم اولمشدر .

ميلادك برنجی عصرينه قدر بو اطه ، برچوق حكومتلرك زير اداره‌سنه كچمش وصوكرا روماليلرك دورينه تصادف ايدن ميلادك (٢٤٨) نجی تاريخنده (لوئيوس)ك اداره‌سنده برمدت قالمش . ، بالاخره آل عباسدن هارون‌الرشيدك اداره‌سنه كچن بواطه آز زمان ظرفنده هردرلو عمرانه نائل اولمشدر ، هارون -

الرشيدك كريده اجرا ايلديكي برسفردن عودتی صره‌سنده هوانك مخالفتی دولاییسیله دونمانسی بك الچاله‌رق یعنی أنکین دکزلردن سواحله قریب برمحله کلدیککنده، بارینمق احتیاجی حس ایدیلمنجه دونمایی ساحله‌سوق ایتمکه باشلامشدی، اوزمان ایسه [نمره *] لیمانینك شهرتی مشهور عالم ایدی .. هارون الرشید کمیلرینك یلکنلرینی آقدارمه ایتدیره‌رك بر مدت صوکرا نمره‌یه داخل اولدی .

بومناسبتله اورالرده فتوحاته باشلادی ؛ اسکندر کبیرك اوچیوز پارچه سفینهٔ حربیه‌سنی استیعاب ایتمکله معروف اولان مئیس اطه‌سنك ایسه بوسفردن خارج طوتلمسی طبیعی تجویز اولنه‌ماز ایدی ، هارون الرشید برمدت صوکرا دونماسیله اطه‌نك (نفتی) لیمانه داخل اولدیغی زمان دشمنلرینك مدافعهٔ نفس ایچون چالیشمه‌لرینی ده‌کیل ؛ کمیلرینه بینه‌رك ردوسه فرار ایتدکلرینی کوردی ؛ وبرکون ظرفنده اطه‌یی تحلیه ایتدیلر ؛ بوبلا مدافعه فرارده روماليلر حقلی ایدی ؛ چونکه وطن اصلیلرینه پك اوزاق اولان بر مستملکه‌نك امر محافظه‌سی انجق قوتلی بردونمایه صاحب اولمغی ایجاب ایتدیرییوردی ؛ حالبوکه آطه اساساً اویله دونما وکثرتلی مأمور بسله‌یه‌جك بر وارداته صاحب اولمادیغندن ، دها طوغریسی روماليلر آطه‌دن استفاده

[*] نمره مئیسه ایکی ساعت مسافه‌ده کائن خراب براسکله اولوب آثار عتیقه‌سیله مشهوردر . .

ایده‌میه‌جکلرینی عین‌الیقین بیلدکلرندن اطه‌یی مدافعه و محافظه ایتمکدن ایسه فراری تنسیب ایتدیلر ، بو سببدن هارون الرشید اطه‌یی ممالك جسیمه‌سنه قولایجه الحاق ایلدی . .

وفاتندن صکره [٨٨٨) درت یوز اون دوقوز سنه قدر اطه مشار الیهك مستملکاتی صره‌سنده بولوندی . .

میلادك [١٣٠٧] سنه‌سنده اطه ، سلجوق خاندانندن قونیه‌ده حکومت ایدن اوچنجی علاءالدین شاه طرفندن ضبط اولنمشدر ، نام عتیقی (لیکیا) و (پامفلیا) اولوب بالآخره (تکه) نامی ویریلن محله اطه‌نك پك قریب بولونمسی حسبیله مشار الیه فتحده بر کوجلك کورمامشدر ؛ علاءالدین حکومتنك انقراضیله یکی استقلال کسب ایدن تورکلر داها دکز ایشلرینه ، فتحلرینه باشلامامالرندن دولایی اطه برمدت غیرمعلوم هیچ برحکومته تابع بولونمه‌یه‌رق یالکز اهالیٔ محلیه طرفندن اداره اولونمش ، بو اداره ، آلتنجی پادشاه سلطان مراد ثانی حضرتلرینك مصر سفیرینه قدر دوام ایتمش ، حضرت پادشاه مصردن عودت همایونلرینه تصادف ایدن (٨٢٤) سنهٔ هجریه‌سی ایلولنده جزیرهٔ مذکوره‌یه اوغرایه‌رق یونانیلرك تجارت اللهی اعتقاد ایتدکاری (هرمیس) نامنه انشا اولنان قلعه‌یی (کیستن) ی تخریباً اطه‌یی فتح ایتمشدر ؛ مشار الیهك اطه‌ده مدت اقامتی پك آز دوام ایتمش و برقاچ اداره مأمورلریله قلعه‌یه اوتوزکز کوچوك چاپده طوپ و بر

مقدار عسکر براقەرق پایتختەعودت واناطولو اهالیسنکده بلاقید وشرط اطەده اسکان ایتمەلرینە مساعده ایلمشدر..

مراد ثانینك اطەیی فتح ایتمسی اوزرینه رادوس شوالیەلری غلیانه کلمش وندیك قپودانلرندن مشهور (فرانجسقو ماوروزینی) تکرار اطەنك استردادینه مأمور تعیین قلنەرق مقدار کافی کمی ایله جزیره اوزرینه کوندرلمش ، قلعەدن هرنەقدر قهرمانجه صولت ایدلمش ایسەده دشمنك چوقلغی وتورك چریسنك آزلغی یوزندن موفقیتك (ماوروزونی) طرفنده قالمسنه سبب اولمشدر ، (ماوروزونی) تورك مأمورلرینی بلاآمان کسمش، اهالینك برقسمیده کوچوك صندالره راکباً برکیجه آطەیه یارم ساعت مسافەده بولنان اناطولیه فرار ایتمشلردر . .

فقط (٩٢٦) سنهٔ هجریەسنك یکرمی ایلولنده یعنی قانونی سلطان سلیمان دورنده اطه قطعی اولەرق مصلح الدین قپودان مهارتیله تورکیا ادارەسنه کچمشدر . .

آثار

اطەنك ایلك اسمی (کیستن) ایدی. شمدی ایسه میئس وقاستەلەروزیاد ایدلمکدەدر ؛ میس تشدید (یا) ایله اطەنك

جهت شرقیسنده‌کی کوچوك وغیرمسکون [*] اطه‌لردن براز بویوکی معناسنه اولان رومجه‌دن آلنمش ، فقط بالآخره کلمه تورکلشدیریله‌رك (میئس) دینلمشدر . .

(قاسته‌له‌روز) فرنکجه در ؛ کلمه اخرینه علاوه ایدیلن بر نون ایله رومجه‌یه تحویل اولنمشدرکه خریستیانلرجه قاسته‌له‌روزون یاد اولنور ، بو اسم ، (هرمیس نامنه یاپیلن قلعه‌یی سلطان مراد ثانی تحریب ایتمش اولدیغندن بالآخره اطه‌نك تکرار رادوس شوالیه‌لری النه کچمسی اوزرینه رادوسك سکزنجی رئیس رؤساسی (ژان فردینانده رادیا) لیکیاساحلنده بولنان آندیفلی‌دن نقل ایتدیکی طوپراقله ینه اسکی تمل اوزرینه انشا ایتدیردیکی والآن خرابه‌سی موجود اولان قلعه‌یه ویرمش اولدیغی قیرمزی شاتو معناسنه‌در .

قلعه ، اوزرندن مرور ایدن عصرلردنبری تعمیردن محروم اولدیغی ایچون خراب برحاله کلمش ، بناءً علیه بعضاً حرکت ارضدن وبعضاً دە موقعك مرتفع اولمسی حسبیله اصابت ایدن صاعقه‌لردن برچوق محللری ییقیله‌رق دەلیك ، دەشیك اولمشدر . . قلعه‌دە اولجه برچوق آثارك موجود اولدیغی شمدی برطاقم کورینن بوشلقلردن آکلاشیلیور . .

---

[*] بو اطه‌لر ایچنده (ایسترانکیلی) نامنده‌کی اطه‌دە برفنار واردر . مذکور فنار (١٣٢٦) سنه‌سنده انشا ایدلمشدر . .

بولونديغی محلك ارتفاعی حسبيله الآن، وقتی محافظه ايتمكده اولان يالكز ايكی جسيم مرمر موجوددر ؛ قلعه‌نك اوزونده بر مخزنده واردر، مذكور مخزن، قلعه‌يه دشمن طرفندن بر تجاوز وقوع بولديغی زمان كرك اهالينك وكرك مدافعلرك تحصنكاهی اولمق ملاحظه‌سيله انشا ايدلمشدر .

قلعه‌نك تمامی تشكيل ايدن جسيم برقيانك اوزرنده اون بش سانتيم طول واون سانتيم عرضنده بر طاش واردر كه مذكور طاشك اوستنده‌كی يازيلردن قلعه‌نك مرسيسه عائد اولديغی و ميلاددن ايكی يوز سنه اول اطه‌نك مسكون بولونديغی اكلاشيليور .

اطه‌نك الك يوكسك وغرب جهتنه يقين بر محلنده انشا ايدلمش اولان ديكر بر قلعه‌نك اهميت وقعه‌سی قاسته‌له‌روز (يعنی قيرمزی شاتو) قلعه‌سندن داها زياده شايان دقتدر ، بو قلعه‌نك مرور زمانله بنالری ييقيلمش اولديغندن شمدی يالكز محيطنی احاطه ايدن جسيم ودائره‌وی بر ديوار كورولمكده‌در ، اهالیء محليه طرفندن ييقيلان بنالر يرينه شمدی بر كليسا انشا ايدلمشدر كه بازار كونلری مذكور كليساده آيينلر اجرا اولنور . .

بو تپه‌قلعه‌نك — كه ژان قلعه‌سنك) زميندن ارتفاعی آلتميوز مترو قدر اولوب آلت طرفی بر محصاوره ميدانی آكديره‌جق درجه‌ده دوز وواسعدر ، وقتيله اجرا ايديلن تحرياتده (پلاژ)

آثارینه‌ده موقع مذکورده تصادف ایتمشلر، اطه‌دده ایلك متمکن قومك پلاژلرا اولدیغنی اوزمان آکلامشلردر .

تحریاتده حاصل اولان چقورلر ، بالآخره آناطولودن هجرت صورتیله اطه‌یه کلن اغالر طرفندن — زین‌العابدین آغا ، حاجی محمد اغا ، مصطفی اغا ، عمر اغا ، قاپلان اغا — خوض حالنه قونلمش و مقصد اساسی اولان بوفکر خیرك موقع فعله لایقیله چیقمسی ایچون خیلی پاره صرف اولنه‌رق اهالینك صویه اولان احتیاجی بردرجه‌یه قدر تخفیف ایدلمشدر . .

عشره نامی، مذکور صهریجلرك اون عدد اولمسندن ایله‌رو کلدیکی سویلنیور، فقط بو، طوغری بر تأویل دکلدر ، اسلامیت نقطهٔ نظرینه تماس ایدن بومسئله شویله اولسه کرك : اون متروطول، کذا عرضیله عینی مقیاسده ارتفاعی تقابل ایده‌رك برمحیط دائره شکلنی آلان حوضلره [عشره *] یاخود، حوض کبیر نامی ویرلدیکی جهتی دوشونیلیرسه عشره‌دن حوض کبیر معناسی استخراج ایدلمش اولور؛ حقیقتده بوندن باشقه برشی دکلدر...

ینه مذکور اغالردن عمر اغا ، محمد اغا نامرلنده‌کی مجسم خیر اولان اوز تورکلر اطه‌نك جهت وسطیسنده یکرمی بش مترو طول وعرضنده ایکی دانه کول انشا ایتدیرمشلردرکه مذکور کوللرنده‌ده عین فکر خیر ایله میدانه کتیرلمش اولدیغی جزئی بر ملاحظه‌ده اکلاشیلور، بوحمتلی پاك قلبلی دیندارلر پك بیوك

[*] عشراً فی عشر .

زحمت وفدا کارلقلر نتیجه‌سنده میدانه کتیردکلری بو آثار ایله اطه‌ده اونوتولماز برنام براقمشلردر ..

***

اطه‌نك صاحب اولدیغی امتیاز دولاییسیله حوضلر ، صوکرادن بعض متغلبه‌لر طرفندن غصب ایدلدیکی اجرا ایدیلن تحقیقاتدن اکلاشلمشدر ؛ مذکور حوضلر او جوارده میدانه کتیریلن سکز اون دانه باغچه‌لری اروا واسقایه کافی کلدکدن ماعدا اطراف خانه‌لرینی‌ده استفاده ایتدیردیکی کورولمکده‌در ، اطه قائممقاملری بوخیراتی بنجهٔ متغلبه‌دن قور - تارمغه بر آزچالیشمش اولسه‌ایدیلر ، پك آشکار بولنان بوحقلك محلی اوقاف اسلامیه‌سنه خیلی واردات تأمین ایله‌یه‌جکی شبهه‌سز ایدی .. فقط اطه‌لرده اداری و « صویه ، صابونه » طوقونمامق صورتیله ایش کورمك پولتیقه‌لری تعقیب ایدلدیکی ایچون بو شیماریق چوجقلر ، هرکوچوك فرصتدن پك بیوك استفاده‌لر تأمین ، وبوکا مشابه پك چوق خیرات ومقدساتمزه دخی وضع‌ید ایتمشلردر .. اطه‌ده یکرمی ایکی سنه قدر قائممقاملق ایدن سیروزلی یوسف ضیا بك خیلی خدمت ایتمش فقطاوده ادارهٔ حمیدینك ظلم وتغلبنی اجرایه مأموراولان والیلرك کیفی امرلرندن قورتولامادیغی ایچون کاهی‌حقها تجربه واقتدارینی استعماله وقت بوله‌مامشدر .. مشارالیه اطه‌ده سنوی یوز لیرا قدر وقفه

واردات تأمین ایدن عقارات وجوده کتیرلمشدر ؛ فقط یونان اشقیالرینك اطه‌نی اشغالدن صوکرا بوخیرات ، محلی اهالیء خرستیانیه‌سی طرفندن غصب ایدیله‌رك برقسمی اخذثار مقصدیله یاقیلوب ییقلمشدر !! وطنداشلر (!) سنه‌لردنبری صووا کمکیله بسلندکلری بوطوپراقلرك هربوجاغنده اللزینه کچن کوچوك فرصتلری بیله قاچیرمه‌یه‌رق زواللی دین قرداشلرمزك قانلرینی دوکمك صورتیله استفاده ایتمکه چالشمشلر ، نانکور وخائنلکلرینی، تاریخلردن سیلنمه‌یه‌جك درجه‌ده اولان وقوعات الیمهٔ حربیه‌نك قانلی صحائفنه قید وعلاوه ایتمشلردر .

ازجمله اطه‌لر اهالیء خریستیانیه‌سی طینتلرنده مرکوز اولان وحشیلکی معزیادة اجرا ایتمشلر ، داها هنوز باشلرنده توی بتمه‌ین یاورو معصوملری ، (نه‌رون) ظلملرینی پك کیروده براقه‌جق درجه‌ده قیزغین شیشلره کچیرمك صورتیله افنا ایتمشلر ؛ وکنج قیزلرمزك حریم عصمتنه قدر ید تجاوزلرینی اوزاتمق دناءتلرینی‌ده اجرادن چکنمه‌مشلردر ... مئیس اطه‌سی اهالیسی بوتجاوزده پك ایلرو کیده‌رك، حتی اشغالدن اول بویوك وفا !... و صمیمیت کوسترن باربار بیله مأمورینه پك چوق حقارتلر اجرا وقادینلرمزی کونلرجه ظلم واشکنجه‌لر آلتنده ایکله‌ته‌رك صوکرا ده بعضیلرینك ناموسلرینه تجاوز ایتمشلردر.. بوالچاقلردن مکتب رومی مدیری آهیلیا دیاماندارا،

میخائل چقلاکی ، استماط اوغوللری ، اجزاجی قسطنطی ، معلم نیقو ، ماته نا ، فارنیا اوغوللری ، دوقتور قوندوزی ، وداها بونلرکبی آمال یونانیه پرستشلری خائنلرك اغوات وتشویقاتیله جاهل اهالینك یاپدقلری رزالت قالمامشدر ، جامع شریفك دیوارلرینی دلمك ، منارهسنه چان آصمق وبرمدت اومعبد مقدسی میخانه یاپمق خالی وکلیملرینی وحتی قندیللرینی بیله چالمق ، یاغما ایتمك کبی وحشتلری اجرادن چکنمهمشلردر . . .

اطهنك جهت وسطیسنده برآیایورکی کلیساسی موجود اولوب مذکور کلیسانك ایکی مترو اشاغیسنده ، بش مترو طول وایکی مترو عرضنده برمعبد خراب واردر ، مذکورمعبدك ، آیایورکی کلیساسنك عصرلری متجاوز تاریخ انشاسندن پك اسکی زمان اول موجود اولدیغی وایلك آیورکی اسمیله توصیف ایدلدیکی ده سویلنلمکدهدر ؛ قیود تاریخیهدن آکلاشلدیغنه کوره مذکور کلیسانك محلنده اولجه هارون الرشید طرفندن یاپیلن برمسجدك موجود اولدیغی ؛ بلاخره (نیکی دیمتری) اسمندهکی براشقیا طرفندن مسجدمز ییقیلهرق یرینه آیایورکی کلیساسی انشا ایدلمشدر . .

اطه‌ده بر ده جامع شریف واردر ، : اناطولودن هجرت ایدن عثمان اغا نامنده برذات اطه‌ده تکثر اسلامه بناءً برجامع شریفك موجودیتنه لزوم کورمش ، بوامر خیری اجرا ایچون تشبث ایتمش ایسه‌ده اوکجه‌دن خرستیانلر بوخیرلی تشبثك عقیم قالمسی ایچون بتون قوتلریله چالشمشلر، و برمدت موفق‌ده اولمشلردر. فقط آره‌دن چوق زمان مرور ایتمه‌دن بوامر خیری عدم ایفادن دولایی وجدانڭ تعذیب وتکدیرندن ، اطه‌ده‌کی اسلاملرك دخی تشویقندن قورتولامدیغی جهتله نهایت جامعه کفایت ایده‌جك طاشك اوقه‌ایله آلنه‌جغنی اهالیٔ خریستیانیه‌یه بیان واعلان ایلمسی اوزرینه بوحریص موجودیتلر دهشتلی استفاده‌یه یبانجی بولنمغه راضی اولمادقلرندن عثمان اغانك فکرینه موافقت ایدیله‌رك جامعك انشاسنه مبادرت والتی ای ظرفنده‌ا کمالنه موفق اولمشلردر.. جامعك طولی طقوز وعرضی سکز متر و سکسان سانتیم ارتفاعی‌ده اون مترودر . . .

تاریخ انشاسی

١١٦٩

خریستیانلرك ، جامعك میدانه کلسنه ممانعتلری ، کویا انشا ایچون انتخاب ایدیلن موقعده ینه برکلیسا وارایمش . . . مرور زمانله متروك برحاله کلمش ؛ کندیلری موقع مذکوره کلیسا

انشا ایده‌جکلرندن جامعك اول محله انشاسی موافق اوله‌میه‌جق ایمش ..... هپسی برانجیر چکرده‌کی طولدیرمیه‌جق ولوله‌دار مطالعه و مدافعه‌لرله برمدت تأخیر انشایه سببیت ویرلمش ایسه‌ده بالآخره دیموروندی آیه ویریلن جزئی براجرت مقابلنده محل مقدس !.. تملك ایدلمشدر .. حقیقته غیرمقارن اولان أسکی وسفسطه ادعایه حالاً دخی مملکتك منور (!) فکرلی حطیب دیپلوماتلری برحقیقت سوسی ویرمکه چالیشمقدن کیرو قالمیورلر ..

جامع شریفك انشاسنی متعاقب واردات اولمق اوزره برقاچ دانه اوطه میدانه کتیرلمش، مذکور اوطه‌لردن آلنان ایجارایله امام ومؤذن افندیلرك معیشتلری برمدت تأمین ایدلمشدر ..

(١٢٧٦) تاریخ هجریسنده قیصرلی احمد پاشانك اطه‌یه ورود ایلمسی اوزرینه، مشارالیه طرفندن بوواراداتك تزایدی جهتی دوشونلمش ایسه‌ده داهامبرم احتیاجات بشریه‌دن اولان صویك کرك جامعده وکرکسه اهالی ایله مناسبتدار اولان بعض محللرده عدم موجودیتی نظر اعتباره النه‌رق جامع شریفه بر، وبعده (نفنی) نامیله یاداولنمقده اولان محله‌ده اوچ عدد صهریج انشا ایدلمسیله وقفك تزیید وارداتنه مدار اوله‌جق عقارك بویوزدن انشاسی دوچار تأخیر اولمشدر .

جامع شریف حولیسنده‌کی صهرنجده موضوع تاریخ اشعار، پاشانك نامنی اونوتمایاز برخاطرهٔ تقدیس ایله اطه‌یه نقش ایلمشدر.

صورت لوحه

جزایر والیسی احمد اصف امجد،
درون اهل مثیسی قیلدی بوخیرات ایله بهیج
دعالر ایلیوب شاه جهان عبدالمجید خانه،
ثنای بانیٔ آصفله کل، آب مصفا ایچ،
یکانه برجسته‌در تاریخنه نافع،
وسیله اولدی جلب رحمته بونوبنا صهرنج

سنه

١٢٧٦

نفق صهرنجلری، سنه‌لردنبری تعمیردن محروم اولدقلری ایچون ییقیله‌رق اوزرنده‌کی طاش النمش وحکومتك صهرنجی اوزرینه وضع اولنمشدرکه مذکور صهرنجك آلتنده، اشغالدن برقاچ کون صوکرا، روم‌ایلی اهالیسندن اولوب برای تجارت اطه‌لری دولاشان وبالتصادف اشغالده مثیسده بولنان حالیجی ابراهیم اغا نامنده‌کی برزواللی هیچ برسبب اولمدیغی حالده مثیسلیلر طرفندن صلب ایدلمشدر.

طرز معيشت وهجرت ..

اطه‌ده ايكى بيك خريستيان واللى اسلام خانه‌سى واردر ، موجود نفوسى اسلام وخرستيان اولمق اوزره اون بيك قدردر ، اهاليسنك يوزده اونى تجارتله بشى‌ده اناطولوده زراعتله اشتغال ايدر .. يوزده سكسانى ايسه‌دكزده‌تأمين‌معيشته اوغراشيرلر ؛ بودكز تجارتى يوزندن اطه‌ده فقر وسفالت ايچنده ياشايانه پك آز تصادف ايديليرِ .

اطه‌ده طبقهٔ اهالى ايكى‌يه منقسمدر ؛ برقسمى سرمايه‌لرى كنديلرندن‌اولمق اوزره كميلريله‌مارتك وورودنده‌ايچ ليماندن (*) حركت ايله اناطولو سواحلنه عزيمت واواراده كميلرينه كمور وكراسته تحميل ايله اسكندريه ، سوريه ليمانلرينه كيدرلر ، سكنز آى بوصورتله سفرلر اجرا وبوصورتله كلى تجارت الده ايدرلر ..

بوقسم اهالى ميانده اسلاملردن ولليجى زاده محمد ، بودوروملى حسين ، وحرب مصطفى قبودانناملرنده انجق ايكى اوچ كشى موجوددر ؛ سائر اسلام اهالينك برقسمى كميلرده طائفه‌لك وبرقسمى‌ده اناطولوده زراعت وتجارت ايتمك صورتيله كچينيرلر .. ايكنجى درجه‌ده قالان اهالئ خريستيانيه‌ايسه

---

[*] اطه‌ده ايكى ليمان واردر . برينه ايچ ، ديكرينه‌ده منديرك ليمانى ديرلر .

ناولون صورتيله اجرای سفر ایدرلرکه بونلر ساده برحیات امرار ایده‌بیله‌جك درجه‌ده معیشتلرینی تأمین ایدرلر .. بناءً علیه اطه‌ده سفیل هیچ برفرد یوقدر !

اسلاملرك اطه‌ده توطن ایتملری هجرت صورتیله‌در ؛ (٨٨٨) تاریخ میلادیسنده هارون‌الرشید مئیسه جوار (تمره‌یه) کلدیکی زمان مقدار کافی کمی وعسکری مئیسه کوندره‌رك اطه‌یی ضبط ایتمش ایدی ؛ اوزمان مئیس اهالیٔ عمومیه‌سی مذهب خریستیانیه‌دن ایدیلر ، بونلر هارونك فتحدن صوکرا اطه‌یه براقش اولدیغی عرب مأمورلر و برمقدار نفوسله خوش کچینه‌مزلر ، هر ایکی طرفدن تعصب قابارنجه تجاوز وقوعبولور ، منازعه، مضاربه وبعضاً ده مقاتله‌لر میدانه کلیردی . بونك ایچون آزلقدن عبارت اولان واطه‌ده مأموریتله بولنان اهالیٔ اسلامیه (تکه) سانجاغنده‌کی اسلاملرك یانلرینه یواش ، یواش کوچمکه باشلارلر ..

آز زمان ظرفنده اطه‌ده برقاچ مأموردن باشقه نفوس اسلامدن اثر قالماز ! هارون‌الرشیددن صوکرا اطه برچوق حکومتلرك زیر اداره‌سنه کچمش فقط هیچ بریسنده حقیقی تورك اسکانی وقوعه کلامشدر ، واقعا تکه‌دن ، فنکه‌دن ، تمره و آندیفلی کبی جوار محللردن برای تجارت اطه‌یه کیدوب ، کلن تورکلر اکسیك ده کیل ایدی .. بوحال یکرمی سکزنجی پادشاه سلطان

سلیم ثالث زماننه قدر دوام ایتمش ، نهایت مشارالیهك زمان سلطنتنده حقیقی اوچ عائله اسکانی وقوعه کلمشدر ؛ سلطان محمود عدلی زماننده ایسه بواوچ عائله ، قوجه خلیل اوغلی مصطفی الیاس اوغلی حسن ، جاق‌اوغلی عبداه ، چومه‌ز عائله‌سی ، حاجی حسن عائله‌سی ، رضوان عائله‌سی ، قوجه مصطفی عائله‌لری پیرو اولورلر .. فقط بودفعه‌کی هجرت مبرم برمنفعت نقطهٔ نظرینه تماس ایدر ؛ شویله‌که : اطه‌یه سلیم ثالث محمود عدلی حضراتی زمانلرنده حکمی تجدیداً تودیع ایدیلن امتیازك ـ ویرکو و تکالیف سائره‌دن معافیت حقنده ـ بالطبع هرنه صورتله اولور ایسه اولسون اطه‌ده توطن ایدنلره‌ده شامل اوله‌جغی جهتله ذاتاً تکثیر نفوس ارزو واملنده بولنان اطه‌ده‌کی تورك مأمورلرایله، منفعت شخصیلرینه مغلوب اطه متحیزانی برای تجارت کیدوب کلن اناطولو اهالیسنی تشویق و ترغیبدن کیرو قالمازلر ایدی .. بوسببدن ذاتاً اطه‌یه یبانجی بولونمیان قاش قضاسی اهالیسندن یوقاروده اسملری ذکر ایدیلن عائله‌لر اطه‌یه نقل مکان ایدرلر؛ بونلر خریستیانلردن ایری یاشامغی ارزو ایتدکلرندن اطه‌نك جهت وسطیسنده‌کی مرعایه اناطولو ترتیبنده قلبه‌لرینی انشایه باشلا لر ، فقط بونلر برقاچ یوز داوارلریله برلکده هجرت ایتدکلرندن بویوزدن آز زمان‌صوکرا رفاه حیات ایچنده یوارلانمغه باشلایان‌اسلاملر برحس ممنونیتله‌اناطولوده‌کی اقارب واحبالرینی‌ده

بورفاه حیاتدن حصه‌دار ایتمك ایچون اطه‌یه دعوتدن کیرو قالمادیلر ، بوصورت اطه‌ده اسلاملرك ایکنجی توطننی تشکیل ایدر ..

بوایکنجی هجرتی متعاقب آق دکزده تورەین قورصانلرك آره صره ، حالی بولدقلری بواطه‌لره صالدیرمه‌لری ، تجاوز ایتمه‌لری یوزندن اسلاملر برچوق ضررلره دوچار اولمشلردر ؛ بوتمادی تجاوزدن بیزار اولان اهالیٔ اسلامیه ــ اوزمان اطه‌ده بیك اسلام موجود ایدی ــ برمدت عساکر محافظه ایله قاسته‌له‌روز قلعه‌سنده موقعلرینی مدافعه‌یه چالیشمشلر ایسه‌ده خریستیانلرك قورصان قورقوسندن ترك دیار ایتمك صورتیله اناطولویه هجرتلری ، بر قسم اسلاملری‌ده تحریك ایتمش ؛ وبالآخره اشتراکلرینی‌ده بادی اولمشدر .. فقط اسلاملرك دیکر برقسمی تکرارکلدکلری محله عودت ایتمك ایسته‌مه‌دکلرندن ثبات ایتمشلر واطه‌ده‌کی موقعلرینی محافظه ایلمشلردر .. بالآخره قورصان قورقوسندن بوهجرت کیفیتی سلطان محمود حضرتلرینك مسموعی اولدیغی جهتله مشارالیه برفرمان تسطیر بیوره‌رق (آق محمد قپودان نامنده‌کی برذاتك تحت قومانداسنده بولنان برقالیونله مذکور فرمان اطه‌یه کوندرلمش وهیئت اداره رئیسی (یاننا کی)یه تسلیم اولنمشدر ؛ برقاچ کون صوکرا فرمان حکومت قوناغی اوکنده اهالی‌یه قرائت اولنه‌رق : « دولت تبعه‌سنك امن

و آسایشنی تحت تکلفنده بولندیره‌جغی وبوندن بویله هیچ بر طرفدن تجاوز و تعرض و قوعبولمیه‌جغنه أمین، وفرمان همایونمده‌کی تعهداته مطلع اوله‌رق همان مکانلرکزه عودت ایدیکز » یولنده بیانات وتأمیناتده بولونلمسیله اناطولویه هجرت ایتمش اولان اهالیٔ خریستیانیه اطه‌یه تکرار عودت وایشلرینه مباشرت ایتمشلردر ... فقط قورصانلره قارشو بوتون متانت وقوتلریله مدافعه‌دن کیرو قالمایه‌رق اطه‌ده محافظهٔ موقع ایدن اسلاملر بالآخره جسارت وعزمکارلقلریله احراز شهرت ایتمشلر واطه‌نك جهت وسطیسنده‌کی مرعادن قلعه جوارینه نقل مکان ایله (کستن) قلعه‌سی انقاضندن خانه‌لر میدانه کتیرمشلر ، وآز زمان ظرفنده اوراده بر اسلام محله‌سی تشکیل ایتمشلردر . فقط اوخانه‌لر مرور زمانله احفاد طرفندن باشقه شکللره قونلمش ، یالکز حاجی حسن أغا نامنده‌کی براغانك انشا ایتدیرمش اولدیغی قلعه جوارنده‌کی برخانه اسکی طرز وهیئتنی محافظه ایده‌بیلمشدر ..

خریستیان قادینلری ملبوسات وتزیینات جهتنده عادت قدیمه‌یی تعقیب ایدرلر ؛ موجود پاره‌لرینی قولبلی التون یاپه‌رق قوللرینه ، قولاقلرینه ، بویونلرینه طاقارلر .. البسه‌لری علی العموم ایپکدن اولدیغی ایچون پك پهالی‌یه مال اولور .. برارکك سنه‌ده زوجه‌سنه ملبوسات ایچون مطلقا اوتوز ، قرق لیرا صرف ایتمکه مجبوردر .. قیصه برفستان اوزرنده مجیدیه جسامتنده کموشدن معمول دوکمه‌لرله

مزین صیرمه‌لی بریلك ، باشلرینه ایپکدن مربع شکلنده کنیش براورتو ، ایاقلرینه اوجی سیوری واوزری آچیق صیرمه ایله ایشلنمش برترلك اکسا ایدرلر.. پازار یاخود یورطی کونلرنده دیکرلی البیسه‌لر کیله‌رك کلیسالرده آیینلر اجرا ایدیلیر ؛ قیزلر کلیسالره کیتمه‌زلر، اونلر ابوینك کلیسادن عودتنه قدر خانه‌لرنده وظائف بیتیه(. . . . . .)ایله مشغول اولورلر !!

سائر کونلرده دخی قیزلرك سوقاغه چیقمه‌لری معایباتدن عد اولنور ! .. برجنازه کوننده قادینلرك غریب ماتم تورکولری ترنم ایدرلر ؛ بوماتم سنه‌لرجه تمادی ایدر ! .

مذکور اطه شمدی یونان اشقیالرینك تحت اشغالنده بولنمقده واهالیسی مذکور اشرا ایله تشریك مساعی ایلمکده‌درلر..

سومبکی اطه‌سی

سومبکی اطه‌سی ۹۲۹ تاریخ هجریسنك شوال آینده وبرصالی کونی صباحی، دونمای همایوندن تفریق ایدیلن وقره محمود نامنده‌کی ماهر، جسور برقپودانك تحت اداره‌سنه ویریلن برصالقینجی فیلو- سیله فتح ایدلمشدر. فقط مشار الیه قپودان اطه‌دن عودت وایلیاکی اطه‌سنی ضبطنه کیدرکن (بدی) برونده‌کی شاتودن کلن بردانه ایله شهید ایدلمشدر .

بو اطه ، یالجین قیالردن متشکل و دائراً مادار یکرمی بش میل وسعتنده ورادوس ولایتنه ایکی ساعت بعد مسافه ده کائن اولوب اهالیسی عمومیتله کمیجیدر ؛ نفوس عمومیه‌سی اون بش بیك قدر تخمین ایدیلیورسه‌ده دفعاتله اجرا ایدیلن تحریر نفوسده، نفوس حقیقیه‌سنك موجودی اکلاشیله‌مامشدر . . چونکه اهالی تحریر نفوس اثناسنده محلی هیئت اختیاریه‌سنك — یعنی دیموروندی آ. سنك — تشویقیله یونانستانه ومحل سائره‌یه فرار ایدرلر ؛ تحریر معامله‌سی اکمال ایدیلنجه ینه دیموروندی آ طرفندن واقع دعوت اوزرینه اطه‌یه عودت ایدرلر . . بو سببله اطه‌ده‌کی غلبه‌لق نسبتیله اوراق تحریریه‌ده‌کی نسبت آره‌سنده خیلی فرق واردر !

اطه اهالیسی مارت آینك ورودنده کمیلرینی ترتیب واحضار ایدرلر: نیسان نهایتنه طوغری — بویوك پاسقالیالردن صوکرا بوتون سفائن، سوریه، افریقا، قبریس، کرید سواحلنه حرکت ایدرلر، اوسنه‌نك تشرین اولنه قدر سواحل مذکوره‌ده و بعضاً ده آچیقلرده کرك ماکنه ایله و کرك کسه دالغیچلق صورتیله سونکر آوینه دوام وتشرین اولك اون بشنده‌ده اطه‌یه عودت ایدرلر، چونکه قیشك سونکر صیدی ممکن اوله‌ماز .. کمیلرك اطه‌یه عودتلری اثناسنده نظر بك غریب لوحه‌لره، منظره‌لره تصادف ایدر ؛ .. عزیمت صره‌سنده طائفه وماکنه‌جی صفتیله کمیلره آلنان افرادك بعضلری، ماکنه‌لرك تضییقلری آلتنده بوغولدقلری، و بعضلری ده بویوك بالقلرك حریص و کسکین دیشلری

ارەسندە پارالانەرق محو اولدقلری ایچون، استقبال مقصدیلەساحلە دوکولن فلاکتزدەلرك اقرباو تعلقاتلری بومصیبت خبرلری الدقلری زمان فریادوفغان ایلە خانەلرینە عودت ایدرلر .. او آندە کلیسا چانلری‌دە اوفریادلرە انضمام ایدر؛ مملکت ، کمیلرك ورودندن صوکرا ، برقاچ ای برکسوهٔ ماتم آلتندە قالیر.

اطەدەبش ، آلتی قدر زنکین، سرمایەدار آدملروار درکە اون بش، یکرمی بیك خلق بونلرك احتراصکار معاملەو انحصارلری آلتندە أزیلور .. قپودانلر، آلتی، یدی آی‌دە بیك درلوتهلکەلرە کوکس ویرمك صورتیلە مهلك ودەویریجی طالغەلر ،اوچوروجی فورطنەلر آرەسندە آولایە بیلدکلری‌سونکری اطەیەمواصلتدن بر، ایکی آی‌صوکرا اومحتکر اللرەتسلیم ایدرلر . . اونلردە مذکور سونکرلری لوندرە ، المانیا ، ویانەوفرانسەیە وممالك اجنبیەنك نقاط مختلفەسنە برای‌فروحت نقل ایدرلر . .

ســونکرلر : ملاط ، چوموحە ، ماندوروحا ناملریلەاوچ نوعدرکە بونوعلردن برنجیسی اولان(مەلاط) تجارلرجەالك مقبول اولان جنسدر ؛ کمیلرصید اثناسندە برمەلاط ساحەسنە تصادف ایدرلرسە اوسنەاهالی‌برحیات رفاهەقاووشور ، چونکە چوموحە وماندوروحا نقدرکثیرصیدایدلسەاهالینك احتیاجات ومعیشتلرینی تهوین وتأمینە کافل‌مملکتنە پارەادخال ایدیلەمز . .

هرسنە سونکرصیدی مقصدیلە لیماندن حرکت‌ایدن کمیلرك

عددی یوزاللی یه بالغ اولور ؛ بونلردن بعضلری یونانستان ساحلنه قریب محللرده طارامه صورتیله صید ایدرلرسه‌ده بوقسم کمیلر یونان مامورلرینك تحت ترصدنده بولندقلرندن سربست اوله‌رق صیده دوام ایده‌مزلر ؛ چونکه اونلرك آغیر تکلیفلرینه معروض ومحتکر نظرلری آلتنده مضطر قالیرلر . . بوندن دولایی مذکور قپودانلرك آکثریسی سوریه ، قبریس سواحلنه کیده‌رك مانعه‌سزجه صیده دوام ایدرلر . .

اطه اهالیسی صوك درجه‌ده سفیهدر ؛ قیشك بیك درلو زحمت ومشقتلر نتیجه‌سنده ئه‌لده ایتمش اولدقلری پاره‌لری اطه‌یه عودتلرنده میحانه بوجاقلرنده سو ، ونملك صورتیله برحیات سفیه‌یاشایه‌رق بیرلر . . ینه‌یازك ورودنده برمعتاد محکوم بولندقلری (باربالره) مراجعت ایله کمیلرینك محتاج اولدیغی سرمایه‌یی تدارك ایدرلر . .

اطه‌نك خارجی منظره‌سی لطیف ایسه‌ده داخلی هردرلو چرکابه منبعدر . . سوقاقلری طار ، مردیونلرله محاط ؛ خانه‌لردن هردرلو مزخرفات هرکسك کچه‌جکی محللره دوکیلیر . . یازك بوقیدسز واهتمامسزلقدن متولداکثری اهالی خسته‌لغه طوتیلیر ؛ باخصوص کوز اغریسی کوچوك چوجقلرده طبیعی اوله‌رق کوریلیر ؛ بوندن دولایی سومبکی اهالیسنك کوزلری عمومیتله کوچوك وبوزوقدر . . .

قادینلری عادات قدیمه‌لرندن چوق انحراف ایتمشلردر ؛ اهالینك

اکثریسی یونانستانله مناسبتدار اولدیغی ایچون الافرانغه برخیات یاشامغه میالدر ! یونانلیلرك عادات واعتقادات حاضرەسی ! . . اطەدە تماميله حکمفرمادر . . یازك اطه برقادین سرکیسنه بکزەر ، چونکه بوتون ارککلر کمیلرله خارجه کیتدکاری جهتله قادینلر آلتی آی ارککسز یاشارلر . . .

اطەدە ایمبریوز ، حارانی ، پارمیودی نامیله اوچ بویوك لیمان واردر ؛ اطەنك جنوب جهتندە بولنان (پارمیودی) لیمانی متین ، فورطنەلی هوالردە التجاایدن بویوك وکوچوك کمیلری هردرلو تهلکەدن مصون بولوندیرر ؛ لیماندە بر بیوك کلیسا واردرکه ، سنەدە بردفعه (رسمی) اولان کوننده اطرافدن بیکلرجه خلق کلەرك اوچ کون اقامت ایله عودت ایدرلر . اطەلیلرك اعتقادنجه پارمیودی کلیساسی هر درلو علل وامراضك دفع ایدیجیسی وایستەکارلکدە لطف ایدیجیسی ایمش ! . . ، (پارمیودی) پاپاسلرینك حیلەکارلقلریله بین الاهالی اعتقاد ایدلمش برچوق خرافات واردر : ازجمله بونلرك ایچندە اوردك مسئلەسی پك غریب وکولنجدر ، برکون اطەیه مخالفت هوادن برتورك کمیسی بوجالار ، کمینك قبودانی قرەیه چیقدیغی زمان برچوق اوردکلرك بوغازلرینه طاقیلمش ایپلرله بر خط اوزرندە وبر نقطەدن دیکر نقطەیه چکلدیکنی کورر .. مذکورقبودان لیماندە قالدیغی مدت ظرفندە ، بالآخره اجراایدیلەجك بوساختەکار عملیاتی تماشاایدر : کلیسانك

کونده پاپاسلر طرفندن بو اوردکلردن برینك بوغازینه بش اون آلتون طاقیله‌رق نهایتده بولنان بروندن قویوویرنجه طو- غریجه کلیسا اوکنه‌کلن بواوردك حلق نظرنده خریستوسك احسانی دیه حرمتکار نظرلرله قارشیلانیر ، وانکلوس ، تلقی ایدیلن بوزواللی مخلوقك بوغازنده‌کی آلتونلر ؛ کرولتیلی دعالرله آلنه‌رق ینه دکزه قویویریلیر ؛ بوندن صوکرا خلق بکدیکرینی تبریکه وکلیسا اجتماعنك او، سنه‌اوغورلی برسنه‌سی اولدیغندن دولایی (شراب قدحلریله) اجرای شادمانی‌یه باشلارلر..واو کونك اقشامی هرکس کلدیکی محله کمیلر ووابورلرله عودت ایدرلر . مذکور کلیسانك سنه‌ده یوزبیك غروش واردات نقدیسی واردر :

اللی بیك غروش کلیساده برحیات عطیل وعلیل یاشایان زواللیلرك (١) امراعاشه‌لرینه ترك ایدیله‌رك متباقی وارداتی‌ده سومبکی ، (تیمورونده آ) صندوغنه آلنیر .. بوصندوق اهالینك حسن امنیتنی قازانمش درت‌بش منتخب ذوات معرفتیله اداره اولنور ، قصابخانه ، قوردون ، وبعض بکلك غازینو وقهوه‌لرك وارداتی وقپودانلرك سنوی ویرمش اولدقلری ویرکو اون‌بیك لیراقدر بریکونه بالغ اولور..مبلغ مذکورله معلملرك، دوقتورلرك معاشاتی واجزاخانه‌لرك مصارفاتی تأمین اولونور ، مملکتك هر دفرینه دوقتورلر مجاناً باقارلر ، اجزاخانه‌لر بلدیه طرفندن

كشاد اولونديغندن علاجلر خستهلره مجاناً توزيع اولونور . .
مكتبلرده تماماً يونان اصولى تعقيب ايديليور؛ معلملر تيموروندى آ)نك
مراجعق اوزرينه يونانستان معارف نظارتندن تعيين واعزام
قلنور ، خلاصه ، بوتورك ديارينك اينجو اطهلرينى بوتون يونان
افكار باطلهسى صارمش ، ثهلينوزك قاراكلق بولوكلرى
قاپلامشدر !!

اطهده جمعاً يكون درت خصوصى وابتدائى مكتبى وبردانهده
اعدادى درجهسنده ذكوره وايكى دانهده رسمى اناثه مخصوص
مكتب واردر؛ مكتبلردهكى معلملرك تحصيللرى يونانستاندهدر؛
اونلر ، اومنبع حيالدن آلدقلرى خرافات وتخم نفاقى كوچوك
دماغلره يرلشديرمك ايچون پك چوق چاليشيرلر؛ اطهده اسلاملره
عائد مبانىٔ رسميه وغير رسميه نامنده هيچ برشى يوقدر ،
حكومت بناسى ، قرانتنه ، پوستهخانه ، اسلام مكتبى ، قيشله
اتخاذ ايديلن بربنا، ديون عموميه ادارهلرى ، اهاليدن استيجار
ايدلمشدر؛ اطهده، ايتاليا اشغالندن برسنه اولنه كلنجهيهقدر برمفرزهٔ
عسكريه بولونيوردى ؛ بوصورتله خريستيانلر، مأمورينهقارشى
لازمكلن حرمت واطاعتده قصور ايتمزلر ، وعسكرك نفوذيله
حكومت ايفاى وظيفه ايدهبيليرى . . (١٣٢٢) سنهسى
اواسطنده تقسيم وراثت مسئلهسندن دولابى حكومتله، (ديموروندى آ)
آرهسنده تحدث ايدن براختلاف نتيجهسنده ، ايكى ، اوچ بيك

خریستیان مسلح اوله‌رق حکومت قوناغنی صارمش، ومسئله‌نك (دیموروندی آ) نقطهٔ نظرینه موافق برطرزده همان حل ایدلمسی ایچون قائممقاملغه براولتیماتوم کوندرلمشـدی ، اواثناده اطه‌ده موجود اولان مفرزهٔ عسکریه قوماندانی خالدبك اسمنده‌کی کنج برضـابطـ که مومی الیه الیوم ماچقه قیشله‌سـنده یوزباشی بولنمقده‌در — یکرمی قدر سونکولو عسکر ایله اهالیٔ باغیه‌نك آره‌سنه کیره‌رك بویوك فداکارلقلر ومصیب تدبیرلر نتیجه‌سنده بونلری دکزه دوکمکه موفق اولمشدی،اکر اطه‌لره، بویله سلاح سطوتی محلنده استعمال ایتمکله حق حکومتی تظاهر ایتدیرمکه مقتدر وعزمکار مأمورلر کوندرلمش اولسه ایدی، بوکبی وقوعاته هیچ میدان ویرلمدکدن ماعدا ، یونانلیلرك باطل قوجاقلرینه آتیلمغه حاضرلانان وهروقت بوارزو ومیلی اظهـار ایدن نانکورلرك هوسلری دخی داها اولدن سوندیرلمش اولوردی . .

اعلان مشروطیتدن صکر اتشکیلات عسکری ایجاباتی اوله‌رق اطه‌دن عسکر قالدیرلمش ویرینه ژاندارمه اقامه ایدلمش ایسه‌ده عسکرك عدم موجودیتی هرخصوصده آکلاشلمغه باشلامشدر . .

اطه‌یه ایلك دفعه قیصرلی احمد پاشا طرفندن عسـکر اقامه ایدلمشدر ؛ اسپوراد اطه‌لرینك شرقندن تاجنوبده بولنان مئیسه قدر مشارالیه تشـکیلاتنی کاهی حقها ایفاایله ، ایجاب ایدن بو

اطه‌لرك بعضلرینه‌ده لزومی درکار بولنان پیاده‌لر یرلشدیرمش وقیشله‌لر تأسیس ایله‌مشدر . .

(١٨٨٩) تاریخ میلادیسنده رادوسـدن کوندریلن بر قائمقامی سومبکیلیلر قبول ایتمك ایسته‌مدکلری جهتله اوزمان بحرسفید متصرفی بولنان نامق کمال بك بر عثمانلی سفینهٔ حربیه‌سنه ارکاب ایتدیکی مقدارکافی عسکری (محمداغا نامنده‌کی برقهرمان ضابطك تحت‌قوماندا‌سنده‌اوله‌رق اطه‌یه‌سوق ومتعاقباً‌ده کندیسی اطه امورینی تسویه ایتمك اوزره رادوسدن سومبکی‌یه حرکت ایلدی . .

اهالی اوکجه‌دن عساکر عثمانیه‌نك قره‌یه چیقمسنه مانع اولدیلر ایسه‌ده محمداغا کمال بکك ویرمش اولدیغی قطعی وشدید امره استناداً هردرلو فداکارلقلر اجراسیله عسکری قره‌یه چیقارمغه موفق اولدی ؛ قائمقامی‌ده ، عسکرك جبر وتهدیدی سایه‌سنده قبول‌ایتدیردی؛اهالینك شیماریقلق دولاییسیله اوکجه‌دن قائمقامی وحکومتك بعض‌مطالبنی قبول ایتماملری‌کمال‌بکی اعصاب ایتدی؛ اطه‌متخیزانندن‌میحال پتریدی ، ورفقاسندن بعضیلرینی اطه‌دن آله‌رق‌واپور محه وصله‌رادوس محبوسخانه‌سنه‌سوق‌ایلدی ؛ برمدت‌صوکرا حکومته مطیع‌وحرمتکار بولنه‌جقلرینه‌دائرعاصیلر کمال بکه برسند اعطا ایتدکلرندن سربستیٔ حیاته موفق اوله‌بیلمشلردر . .

اطه ، سائر اطه‌لر کبی امتیازات متسلسله‌یه مالکدر ؛ رادوس اطه‌سی قانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك هجوم عزمکاریسی قارشو - سنده (١٥٢٢) تاریخ میلادی، و (٩٢٩) تاریخ هجریسنده سقوط ایتدیکی کوندن اعتباراً امتیازه مظهر اولمش ، فقط بالآخره بعض پادشاهلر بو امتیازلری فسخ و بعضلری ده اساس امتیازی توسیع و بر طاقم مساعدات دخی علاوه ایلمشلردر ؛ ازجمله (١٦٤٢) ده سلطان محمد رابع ، (١٨٥٠) ده سلطان عثمان ثالث (١٧٧٠) ده عبدالحمید اول حضرتلری فرامین مذکوره‌نك قواعد اداره‌سنی تجدید ایتمشلردر .. عبدالحمید اول حضرتلرینك صوك فرماننده :

«اطه اهالیسنك ویرکو و هر درلو تکالیف دولتدن و خدمت عسکریه‌دن معاف اولدیغی ، یالکز دولته سنوی و اهالینك تحملی دائره‌سنده کوچوك بر ویرکو ویرمکله مکلف بولندیغی ، عثمانلی دولتنك سایهٔ لوای عدالتنده فریح و فخور یاشایه‌جقلری ، فقط هیچ بر وقت دولت متبوعه‌لرینك (منافع سیاسیه و اقتصادیه لرینه مغایر حرکتده بولنمه‌یه جقلری،) شاید بو شرائط خارجنده حرکت اولنورسه فرمان و امتیازاتك حکمی مفسوخ عد ایدیله‌جکی بیان اولونیور » . مرحوم کمال بکك بعض مخابره اوراقیله فرامین مذکوره ، پك اهمیتلی تلقی ایدلدیکی ایچون صوك زمانلره قدر محلی

«تموزندی آهنده « مائی وبیاض !..» قدیفه‌لی صارغیلردروننده محفوظ ایدی! !

اعلان مشروطیتدن صوکره بواطه‌لر، مختلف‌لوالرده‌می بوطاولمق صورتیله مختاریت اداره‌لرندن استفاده ایده‌مدکلرینی اعلان ایتدیلر ،فقط سنوی ویردکاری ویرکوی معین اعتباریله مختاریت مالیه‌لرینی پك اعلا محافظه ایدیورلردی ؛ « ۱۹۰۹ » تموزنده باب‌عالی اوزمان جزائر بحرسفید والیسی بولنان رشیدپاشایه اطه‌لر امتیازاتنك فسخ ایدلمش اولدیغنی تبلیغ ایتمشدی؛ بوقرارجدیدموجبنجه اسپوراد اطه‌لری بعدما دیکر ولایات عثمانیه‌نك تابع اولدیغی اصول اداره‌یه مالك بولنه‌جقلردی، فقط رشیدپاشا ،اطه‌لرده انتریقه‌لی سیاستلر ووطنداش(!) پولتیقه‌لری تعقیب ایدن بعض قائمقاملرله اونلرك قولتوقجیسی اولان برقاچ ولایت مأمورلرینك، اطه‌لر آسایشنه کویاخلل کتیره‌جك اولان بوامرك، شمدیلك اطه‌لره تبلیغی جائز اولامازکبی، غیرمعقول ونامشروع مطالعه‌لرینه اهمیت ویردیکندن مسئلهٔ مذکوره حقنده ایضاحات ویرمك اوزره استانبوله عزیمت ایچون مأذونیت استحصالنه تشبث ایتدی؛ فقط باب‌عالی قرار اولك مفادینه اتباع حرکت اولنمسنی تأکیداً بیان ایله‌دی .. بونك اوزرینه رشیدپاشا رادوسه عودت ایده‌رك، مأمورینك دوائر رسمیه‌ده، محاکمده تورکجه لسانینك لسان رسمی اوله‌رق استعمال ایتمه‌لری ایچون قائمقاملره تعمیماً اعلان ایتدی؛ شورای دولتك برقراری اوزرینه

سلطان محمود ثانی طرفندن طرح ایدیلن سنوی « ۱۸۰،... » غروشلق رسوم مقطوعه نك یالکز املاك؛ اعشار ومعافیت عسکریه ویرکوسنه قارشیلق اولدیغی ورسوم سائره نك دیکر ولایتلرده اولدیغی وجهله منتظماً اوسنه نك مارتندن اعتباراً درجنه مباشرت ایدیله جکی تبلیغ ایدلدی ؛ بومناسبتله بوتون اطه لرده منتقلر عقد ومرکز اجتماع سومبکی اتخاذ ایدلدی؛ مسئله نك برمسئلهٔ سیاسیه شکلنی اکتساب ایتمسنی بالطبع زمانك نزاکتی حسبیله ارزو ایدن باب عالی ؛ رشید پاشانك تکرار مراجعتی اوزرینه امتیازات مسئله‌سنك تدقیقی ایچون اطه لره بر هیئت تحقیقیه اعزام ایدیله جکی جمله‌سی تبلیغ ایدلدی . . قالمنوز ، لریوز ؛ باطنوز ومئیس اطه لری هیئتنك رأیله سومبکیدن (بنیامن) نامنده کی یونان دیپلوماتنه برقالمنوزلی ترفیق ایدیله رك مسئله‌یی دها سالم وقطعی برصورتده حل مقصدیله استانبوله کوندریلدی ؛ فقط باب عالینك اوله‌جه بیان ایتمش اولدیغی «هیئت تحقیقیه وتفتیشیه کوندریله جك» جمله‌سی بونلره ده تکرار ایدیله رك عودتلرینه امر ویرلدی ..

(بنیامن) سومبکی یه اثنای عودتنده اهالی یی درلو وعدلرله اغفال ایده رك حکومت عثمانیه یه مطالبات واقعه‌لرینی اسعاف ایتدیره‌جکنی اکلاتمغه چالیشدی ؛ و بو دولابلر سایه‌سنده یوزلر ، حتی بیکلرجه لیرالرله کیسه‌سنی املا ایتدی .. صوکرا الری تکرار استانبوله کیتمك و بو صورتله حق امتیازلرینی (!) مدافعه ایتمك اوزره اهالی یی انتخابانه تشویق

ایتدیلر، مئیسدن (آشیلی آ) سومبکی‌دن (حاویارا) قالنوزدن (فرماتی) لریوز و باطنوز و سائر اطه‌لردنده برر هیئت مرخصه سومبکی جزیره‌سنده اجتماع ایتدی ، و ینه بونلر طرفندن (بنیامن) انتخاب ایدیله‌رك ایکنجی دفعه اولمق اوزره استانبوله کوندرلدی ؛ استانبول بنیامینك اطه‌لر احوالندن باحث ویرمش اولدیغی لایحه و مخطره‌لرده‌کی معروضات کذبیه‌سنه مقابل اخذ عسکر معامله‌سنك — که باب عالینك کوستردیکی بوجسارت شایان تقدیردر — موقع تطبیقه قونلمسنی استعجال ایتدی، و بوتون اطه‌لره برهیئت عسکریه کوندریله‌رك قرعه معامله‌سی اززمان ظرفنده تمام و کمال جدیتله نتیجه‌لندی ..

بنیامن اوینامق ایستدیکی دیپلوماسی رولینك بوصورتله نتیجه‌لندیکنی کورنجه اطه‌یه همان عودت ایده‌رك اهالی‌یی فراره تشویق ایتمکه باشلادی ، موجودیتلریله کیجی اولدقلری ایچون بوتشویقك نتائجنی احاطه ایده‌مه‌ین اهالی ؛ برر، برر یونانستانه، امریقا و استرالیا ، مصره فرار ایتمکه باشلادیلر، حتی بونلرك مصارفات راهیه و سفریه‌لرینی تأمین ایده‌جك مفسدت جمعیتلری‌ده تشکل ایتدی؛ فقط بوفرار-دن حکومت عثمانیه قطعیاً ضرر کورمش اولمایوردی ، بالعکس (تیموروندی آ) دهشتلی بربحران مالیه‌یه دوچار اولدی ؛ حکومته هرسنه ویرمکه مجبور اولدقلری (۸۰۰) لیرایی وقت معینده ویره‌مه‌کلری کبی دوقتور و معلملرینك مخصصات سنولرینی‌ده ویرمکده مشکلاته دوچار اولدیلر، بوصورتله چوجقلری جاهل ؛

خسته‌لری دوقتورسز قالدی؛ عائله‌لرینی ترک ایله فرار ایدن صاقزلیلر ایسه درلو سفالتلره معروض واطه‌ده قالان عائله‌لری ده کیجه یاقیله‌جق غازتدا ورکندن عاجز برحال سفالته دوچار اولدیلر..

(بنیامن) اهالی ده حکمفرما اولان بوسفالتلری کوردکجه حرص ملیسی آرتدی، اهالینك حقوق ملیه‌لرینی مدافعه وصیانت مقصدیله مختلف محللرده ویردیکی قونفرانسلرله صبروثبات توصیه ایتدی.. فقط بو (ولد مادر بخطا) دیپلوماتك تشویقندن اطه اهالیسنك دوچار اولدیغی سفالت بعض ذوات اوزرنده مهم تاثیرلر حاصل ایتمکه باشلادی ؛ نهایت بوهجرتدن صرف نظر اولنمسی کیفیتی اهالی‌یه تبلیغ ایدلدی. .

(بنیامن) استانبوله بنه برطرفدن خلقك تضرعنی حاوی صنعی لایحه‌لر تقدیم ایدیور؛ دیکر طرفدنده دول معظمه‌یه وبالخصه (١٨٣٢) تاریخنده بخش ایدیلن اسپوراداطه‌لری امتیازاتنی حاوی فرامین عتیقه‌یی تدقیق وحکمنی تجدید واجرایه توسیط ایتمك اوزره فرانسه، انکلتره ، روسیه دولتلرینه مخطره‌لر ویریوردی.. بو محطره‌لرله ، اطه‌لرك بش یوزبیکه بالغ اولان نفوسنك درتیوز اللمش بیکی روم اولدیغی وبوکثرته رغماً روم‌جه‌نك لسان رسمی اوله‌رق قبول ایدلمه‌دیکنی واطه‌لرك پارچه‌پارچه مختلف سنجاقلره الحاق ایدلمك صورتیله روم عنصرینك اخلال وخدتنه چالیشلدیغنی، عین زمانده حکومت

عثمانیه‌نك هیچ برشی یاپمدیغنی شکایت ، وممالکتلرنده نه‌یول ، نه‌لیمان ، برشعبه‌مساعی موجود اولمدیغنی بیان‌و ویرکوی سنویه مقابل کندیلرینه وعدایدیلن امتیازات‌مالیه،اداریه ، عسکریه‌نك اعاده‌سنی‌طلب‌وبیان‌ایدییورلردی » بوایکی‌یوزلی دیپلومات مذکور دولتلردن‌هیچ یوزبولامایجه اوچنجی‌دفعه اولمق اوزره باب‌عالی‌یه مراجعته حاضرلانیرکن ، ایتالیااشغالی وقوعبولدی.. ایتالیانلرك اطه‌یی‌بدایت اشغاللرنده ، تورکیااداره‌سندن قورتیلدقلرینه دائر بو نانکورلر کونلرجه اعلان شادمانی ایتمکدن وسنه‌لرجه برلکده یاشادقلری مأمورلره درلو حقارت وظلملر اجراسندن چکنمه‌دیلر !

اشغالك ایکنجی‌کونی مأمورینی‌اطه‌دن‌طرد ایتمك‌صورتیله‌ده اظهار طینت ایتمك ایسته‌دیلر ایسه‌ده ایتالیانلرك بوشیماریقلره قارشو جدی بروضعیت السی اوزرینه همان تورکیا علیهنده‌کی خصومتی ایتالیانلره‌ده اظهاره یالتاندیلر ؛ فقط متجاسرلری جزادیده اولمق اوزره واپور مخصوصله رادوسده جنرال آملیویه سوق ایدلدی؛بوجدی معامله ، بالطبع وطنداشلرده (!) برداها شق‌شفه‌یه جسارت براقمادی . .

قالمنوز جزیره‌سی

— ٣ —

قالمنوز ، رادوسله ، ساقزك آره‌سنده وهر ایکی شهره اون ساعت مسافه‌ده کائن اولوب دائراً مادار یکرمی میل وسعتنده‌در ، یکرمی بش بیك نفوسه صاحب بولنان بو اطه‌ده خی سائر اسپوراد اطه‌لری مثللو ممتاز بر اداره‌یه مالك ایدی .. فقط ، دیکر اطه‌لره قیاس قبول ایتمه‌یه‌جك درجه‌ده منبت و محصولدار اولمغله برابر ، اهالیسی ده یوزده یتمش بش درجه‌ده زنکیندر ؛ پورتقال ولیمون باغچه‌لریله شهرت قازانمش اولان بو جزیره ، یالکز میوه‌لردن سنوی یکرمی بش بیك لیرا بر واردات تأمین ایدر ؛ اهالیسنك برقسمی کمیجیلك ، سونکرجیلك و برقسمی ده تجارتله اشتغال ایدرلر ؛ تجارتله اشتغال ایدنلر حیات تحصیلیه‌لرینی اوروپاده کچیرمش اولدقلرندن اصول تجارته لایقیله واقفدرلر . . اطه‌ده سفیل هیچ برفرد یوقدر ؛ هواسی لطیف اولمغله برابر بعض نفیس صومنبعه‌لری ده واردر ؛ قویوصولرینك باغچه‌لری اروا واسقایه عدم کفایتندن دولابی متعدد محللرده (آرته‌زی‌یه‌ن) قویولری قازلمش اولدیغندن بو صولرله اهالینك احتیاجاتی مع زیادة تهوین اولنمشدر ..

اطه‌نك اوزرنده مكمل وفورطنه‌لى هوالرده بارينغه مساعد
برليمان يوق كيبدر ..

يالكز (بوروستا) تعبير ايتدكلرى كويك كوچوك برليمانى موجود
ايسه‌ده پيشكاهنده غيرمنتظم برچوق صيغلق وقيالقلر بولنمسى
مذكور ليمانى اهميتدن دوشوريور..

شمديكى شهرك برساعت ايله‌رو سنده و برتپه‌اوزرنده بولنان
والآن خرابه‌لرى مشهود اولان «أسكى قالمنوز» نامنده‌كى محلدن
اكلاشلديغى وجهله رادوسك ضبطندن يك آززمان صوكرا
عثمانلى اداره‌سنه كچمش اولان بو اطه‌يه سلطان سليمان قانونى برخيلى
نفوس اسلام كتيرمش واسكان ايتديرمشدر.. خراب اولان
« أسكى قالمنوز» شهرنده‌كى بعض بنالرك اوزرنده الآن «قره اوغلانك
اوى » قباق محمدك» آغيلى كبى جمله‌لر كوريليور ، بو اسلاملرك
(موره) عصيانى‌نه‌قدر اطه‌ده بولوندقلرى، برچوق آثار خرابى
ايله ثابت اولويور ؛ يونانستانك اعلان استقلالنى متعاقب آق
دكزده توره‌ين قورصانلرك هروقت اطه‌لرده‌كى اسلاملره تعرضلرى
وبالخصوص زواللى اسلاملرك عرض، جان،ماللرينى هدف اتخاذ ايله‌لرى
اونلرى، اطه‌يى ترك ايله يك يقين بولنان (بودروم) (قيزيل طوپراق)
استانكوى) كبى محلاره ، هجرته مجبور ايتمشدر . . اطه اهاليسى
توركلره پك صوئوق بولونورلر ، حتى يونانستان اعلان استقلال
ايچون توركيايه آچمش اولديغى صليب عصيان آلتنه بوتون اطه‌لر

اهالیسنی دعوت ایتدیکی زمان بو صلیب عصیان التنه قالمنوزلیلردن داها هوسلی قوشان بولنمامشدر . یونانستان ، اون ایکی اطه‌نك (٣٥٠,٠٠٠) بیکی تجاوز ایدن نفوسنك بو عصیانه اشتراك ایتمه‌لریله تأمین ایدیله‌جك قوتی پك اعلا بیلیور ، بونك ایچون اطه‌لره قومیته‌لر کوندریبوردی . . .

بو مفسدلر اولا الده ایتدکلری قالمنوز اطه‌سی خلقیله‌لریوز ، باطنوز قاریوط اطه‌لری اهالیسنك عصیانه اشتراکارینی تأمین ایده بیلمشلردر ، حالبوکه امتیاز فرمانلرینك اعطاسی اثناسنده تابع بولندقلری حکومت عثمانیه‌یه مطیع اوله‌جقلرینه دائر ویرمش اولدقلری وعده‌ثبات ایتمدکلرندن دولایی ، بو درت اطه‌نك هیچ بر حق امتیازلری قالمدیغنه دائر سلطان محمود ثانینك تسطیر بویوردیغی بر فرمان ، (قالیون) قپودانلرندن حسین اغا معرفتیله بونلره تبلیغ ایدلمشدر . . شو حالده قالمنوزکده امتیازاتی سلطان محمودك کوندردیکی بو فرمانله فسخ ایدلمش اولیور .. فقط ادارهٔ حمیدینك طوطاقسز اجر آتلری یوزندن امور اداره نك هر درلو تشوشاته معروض قالمسی اطه‌لریده پوروزلردن قورتارامامش ، بناءعلیه حقیقی — فرمانلرله امتیازاته مظهر اولان اطه‌لر بونلردن تفریق ایدیله‌مامشدر ..

بو اطه نك اهالیسی افکار یونانیه پرستشلرندن اولدیغی جهتله مأمورین ایله دائما امتزاجسزلقده بولونورلر ..

٣٢٥ سنه‌سندن ایتالیا اشغالنه قدر اطه‌ده قائمقاملقله بولنان « صالح بك » اسمنده‌كی فعال بر كنج اطه‌ده‌كی تعصب یونانیه‌یی تماميله ضربه‌لامش ، مكتبلره ، تیوروندی آ » یه والحاصل اطه‌نك الك نفوذلی اداره لرینه وارنجه‌یه قدر وضع يد ایده‌رك سطوت حكومتی الحق كوسترمكه موفق اولمشدر ..

(١٣٢٦) سنه‌سی مارتنده اطه‌ده اجرا ایدیلن اخذ عسكر معامله‌سنك برچوق اغتشاشاتی بادی اولمق احتمالی وارایكن قائمقامك حسن تدبیری متغلبهٔ محلی اوزرنده قانونك شدتله تطبیقی ، مسئله‌یی ایی برصورتده نتیجه لندرمشدر ..

(بافره) غامبوطی سواریسی اسماعیل قپودان بكك ده لیمانده وظیفهً بولوندیغی وقائمقامك امرینه امده اولدیغی محلی متروپولیدینه اتسازاتمی اوزرینه اهالی حكومت قوناغنه كله‌رك حقلرنده اجرا وتطبیق ایدیله‌جك اولان معاملهٔ عسكریه‌یه موافقته مجبور اولمشلردی ...

*
* *

قیصرلی احمد پاشا اطه‌لر تشكیلاتی مناسبتیله قالنوزه كلدیكی زمان سلطان محمود ثانی طرفندن اولجه فسوحیتی اعلان ایدلمش اولان اطه‌نك امتیازفرمانی تیوروندی آ »دن آلنه‌رق «تجدید امتیاز» كله‌سی مشارالیه پاشا طرفندن قید ایدلمش ایدی :

فقط بو «اداری وموقت اولان تجدید» ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمه‌مش ویالکز پاشانك «کلمه» اشارتی ایله قالمش اولدیغندن اعلان مشروطیتی متعاقب بو خصوص پك چوق قیل وقاللره بادی اولمشدی ؛ حتی سومبکی مدافعی ! بنیامن ایله قالمنوزلی فرمانی اسمنده‌کی ایکی یالانجی مورخ — ماهیت واساس اعتباریله پك دوزمه — اطه‌لرك تاریخنی یازمشلر ، ومذکور رساله‌ده بواون ایکی اطه‌نی قانونی سلطان سلیمان زماننده‌نبری بلافاصله امتیازات متسلسله‌یه صاحب کوسترمشلردر ؛ حالبوکه لریوز، باطنوز ، قالمنوز ، قاریوط اطه‌لری یوقارو بحثلرده‌ده بیان ایدلمش اولدیغی وجهله یونانستان عصیاننه اشتراك ایتمش اولدقلرندن سلطان محمود ثانی طرفندن امتیازلری فسخ ایدلمش ایدی ..

اطه‌ده ایکی دانه ذکور ودرت دانه‌ده اناثه عائد بویوك مکتب واردر ؛ اطه‌ده یرلی اوله‌رق هیچ اسلام عائله‌سی بولنمدیغندن یالکز مأمورین چوجقلرینه مخصوص اولمق اوزره ابتدائی درجه‌سنده کوچوك برده اسلام مکتبی موجوددر ؛ شمدی مذکور مکتب ایله اولدقجه جسیم اولان حکومت قوناغنه ایتالیانلر طرفندن عسکر اقامه ایدلمشدر..

قاشوط جزیره‌سی

قاشوط جزیره‌سی رادوس ولایتنه‌طقسان ایکی‌میل مسافه‌ده واقع براطه أولوب مرکز حکومت (فری) نامنده‌کی اسکله‌ده‌در، (ماقرا) (ارمادیه) (استاکیه) (آپونیه) نامنرنده ویکدیگرینه یکرمی‌بش دقیقه اوزاقلغنده درت کوچوك اطه‌یی حاویدر.

بواطه‌لردن (ماقرا) و آپونیا) اطه‌لری خالی اولوب دیکر ایکی دانه‌سی أوتلاقیه حالنده هرسنه طالبنه احاله اولنور، اوزرنده چوبانلرله، بش خانه موجوددر..

اطه‌نك اراضیسی طاشلق أولمقله برابر آقارصویی‌ده یوقدر؛ باغچه وباغلری ومنبت طوپراغی‌ده مفقوددر، یالکز آیایوری نامنده‌کی کلیساده برچشمه وارایسه‌ده مذکور چشمه‌ده اهالینك احتیاجاتنه کافی درجه‌ده صو بولونمدیغندن اهالی خانه‌لرده‌کی صهرنجلرده بریکدیردکاری یاغمورصولریله احتیاجلرینی تهوین ایدرلر، یاغمورلر درجهٔ کفایه‌ده یاغمازسه اوسنه اهالی صوسزلقدن صیقنتی چکرلر، یاخودده پك چوق مشکلات ایله کریه‌اطه‌سندن قایقلر واسطه‌سیله صوتدارك ونقل ایدرلرکه بوصورت پك بیوك مشکلات ومزاحمی بادیدر!

جزیره‌نك سنوی برمقدار انجیر ، اوزوم ، زیتون و بادم محصولی واردر ؛ فقط بونلر پك محدوددر، اورمان معادن ایسه هیچ یوق کبیدر سکز اون‌سنه اول بر ، آلچی معدنی کشف ایدلمش ایدی فقط معدنك محلی اسکله‌یه پك اوزاق اولدیغندن نقلی حیلی مصارفی بادی بولنمقله برقاچ آی ایشلتدکدن صکره تعطیل ایدلمشدر..

اطه‌نك اهالیسی عمومیتله کمیجیدرلر ؛ سنه‌نك التی آیی دکزلرده سفر ایتمك ، اناطولو سواحلندن الدقلری حموله‌یی برمحلدن ، دیکر محله طاشیمق صورتیله کچیریرلر . . اوتوزبیك کیله‌یی استیعاب ایدردرجه‌ده اطه‌نك بویوك کمیلری‌ده واردر ، بوکمیلرله لوندره ، امریقایه قدر سفر اجرا ایدرلر . . قیشلك ورودیله اطه‌نك اوچ میل ایله‌روسنده (ماغرا) اطه‌سی واردرکه مذکور اطه کوزل ورابطه‌لی برلیمان احتوا ایتدیکی جهتله کمیلر اوراده محافظه اولونورلر . .

اطه‌نك برقسم اهالیسی‌ده چوبانلق صورتیله تأمین معیشت ایدرلر، کوزل‌لور وپینیر، نفیس‌ساده یاغی‌ده اعمال اولنور، کچیلری جنسدر ؛ بهری یومیه اوچ درت‌اوقه‌سودویرر، اهالینك اکثریسی کمیجی اولمق مناسبتیله مصرله اختلاط ایتدکلرندن هرسنه یوزلرجه‌کچی ومصر اینکی کتیریله‌رك اطه‌ده تکثر اغنامه اهتمام اولونور . .

قادینلر احرام ، فانیله ، چوراپ ، قنـاویچه کبی لوازمات ضروریه‌یی خانه‌لرده کندیلری تدارك و اعمال ایدرلر، بو اعمالات احتیاجلری نسبتنده اولدیغندن خارجه سوق ایده‌مزلر . .

(آرمادیا) اطه‌سندن سکز اون‌سنه اول آلچی طاشی اخراج ایدلمکده، روسیه و ممالك سائره‌یه کمیلر واسطه‌سیله سوق اولنمقده ایکن بالآخره ممالك مذکوره‌یه ، یوزده سکسان راده‌سنده کمرك آراتیلمسی بو معدنك معطن قالمسنی انتاج ایتمشدر . .

قاشوط اطه‌سنده اون مناستر ، ایکی مکتب ، بر چشمه ، یمش قدرده یل دکرمنی واردر ، اهـالی عمومیت اعتبـاریله خریستیاندر، اسلام اوله‌رق یالکز مأمورین بولونمقده‌در . اطه اهالیسـنك محتاج اولدیغی حوائج ضروریه رادوس ، ازمیر ، کرید و استانکویدن جلب اولنور !

بو اطه‌ده شمدی ایتالیانلرك تحت اشغالنده بولونمقده‌در ..

كرپه اطه‌سی

— ٤ —

كرپه اطه‌سنك طولو اوتوز، عرضی‌ده اون میل جسامتنده‌در؛ رادوسه قاطاویا برونندن اوتوز ، كریده‌ده اسغاكیه برونندن قرق میل مسافه‌ده واقع اولوب اسپوراد اطه‌لرینك الك بیوكیدر..

بو اطه قانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك فتوحات مهمه‌لرندن معدوددر .. رادوسك محاصره‌سی مدتجه عثمانلی دلاورلرینك اطه‌یی تضییقلرینه رغماً ، (واتنوس) حكمدارینك جسارت ومقاومتی سایه‌سنده اطه ، رادوسك سقوطندن بش كون صوكره تسلیم اولمشدر ،

اطه‌نك فتحنه (ماصلاق) رئیسی تعیین ایدلمش ایسه‌ده ، رئیسك معیتنده‌كی كورجیلرك آزلغی ، وقالیونلرك‌ده قلعه‌نك متانت وجسامتیله متناسب اولمیان كوچوكلكی دولاییسیله درت ، بش آی ضبط ممكن اوله‌مامش، وكرپه‌نك روزكار وفورطنه‌سی چوق اولان دكزنده باریمق خصوصنده‌ده امكانسزلق كورولمش اولدیغندن (ماصلاق) رئیس رادوسه عودت ودونمای همایونه التحاقه مجبور قالمشدی ؛ بونك اوزرینه حضرت پادشاهینه

ماصـلاق رئيسك تحت قومانداسـنده اوله‌رق ایکنجی صنف آقینجی وصالغنجی فیلوسنی اطه‌نك فتحنه مأمور ایلمش اولدیغندن اطه‌نك درت اطرافندن هجوم ایدن مشارالیه‌قپودان نهایت محاصره نك آلتنجی آیی ضبطه موفق اوله بیلمشدر ..

اطه‌یه ایلك دفعه ، ایتالیـا حکومتنك (لغغولیون) نامنده کی حکمداری طرفندن طرد اولنـان (پلازی) قومی کلوب یرلشمش وبالآخره (دوری) و(اولی) قوملری ده‌کله‌رك پلازلرله اتفاق ایتمشلر ، واطه‌ده کندیلرینه بر حصهٔ اراضی آییره‌رق ، چفتجیلك ، چوبانلق ایتمك صورتیله ایی یاشایشه صاحب اولمشلر در .

اطه‌نك اوزرنده الآن موجود خرابه‌لردنده اکلاشلدیغی وجهله بوقوملره صوکرالری آثاره اهمیت ویرمش اولدقلرندن جسیم معبدلر ، تیاتروخانه‌لر ، هیکللر ، بویوك بنالر ، وشهرك مدافعه‌سنی تأمین ایچون قلعه‌لر وجوده کتیرمشلر ..

بونلر تاریخ میلادك سـکز یوزسـنه اولنه قدر هردرلو رفاه وسعادتك اطه‌ده حصولنی تأمینه چالیشمشـلر ، وموفق‌ده اولمشلر ایسـه‌ده بالآخره (روما) وانتوس) حکمدارلرینك تجاوزلرینه معروض قالدقلرندن محو اولمشـلردر ، ومذکور حکومتلرك زیر ادارهسنه کچمشلردر !

جزیره وقتیله درت شهردن عبارت اولوب : برنجیسی بیغادیاده واقع (پوشیدون) ایکنجیسی (ساریه) اطه‌سنك شرق جهتنده (بالاطیه) واوچنجیسی راقصه‌قریه‌سنك جنوب جهتنده (ازقاصه) دردنجیسی‌ده کرپه‌نك شمال طرفنده بنا ایدلمش وورغونده نامله‌یله یاد اولنوردی . .

اطه‌نك (طرلیدوما)(مقریپالو)(بالیوقاسترو)و(افقواسوقسترو)نام موقعلرنده الا ن‌بك چوق آثار عتیقه‌نك موجود اولدیغی اکلاشلمقده واوجهتلرده کی خرابه‌لر اوزرنده بعض آثار باقیه مشاهده ایدلمکده‌در !

اطه‌نك شمال جهتنده (بارشنودی) وشمال شرقیسنده (مقرایونده)جانب جنوبیسنده (قاستللوس) جنوب شرقیسنده (پانتلا) شمال غربیسنده (وورغونده) نامله‌یله یدی برون واردرکه اسکندریه وسوریه سواحلنه کچن کمیلر اطه‌نك بوعارضه لرندن دولایی درت بش میل آچیقدن مرور ایدرلر . .

اطه‌ده باشلیجه درت لیمان واردر ؛ بونلردن الڭ محافظه‌لی ومتین بولنان(زیتوما)لیمانیدر؛ بونام لیمانك اوکنده اوچ عدد کوچوك اطه بولونمسندن دولایی ویرلمشدر ، (طارلیدوما) (آرموروز) نامله‌رندکی لیمانلرده کمیلرك باریتمه‌لرینه اویریشلی بردرجه‌ده بولوندیغندن اطه کمیجیلری قیشك دیکر اطه‌لرکبی زحمت ومشکلاته معروض قالمازلر .

ليمانلر اولدقجه درين صولره مالكدر ؛ بالخصه (آرموروز) ليماننده اون بش قولاج صوواردر؛ بوليمانه ، بعضاً قانالده بويوك فورتنه‌لره طوتيلان واپورلر بيله په‌جالايه‌رق التجا ايدرلر ..

جزيره‌نك اوزرنده اولدقجه مرتفع طغلرده موجوددر ، اطه‌نك وسطنده واقع وسطح بحردن ٤٥٠ قدم ارتفاعنده (لاسدو) طاغى واردر، قيشين بوطاغدن بويوك چايلر حاصل اولور ؛ اساساً اطه‌نك درت بوجاغى صوئوق ، ولذيذ صولرله دولودر ، مارت آينه قدر بوصولرك طاشقين برصورتده جريان ايدرسه‌ده،مارتدن صوكرا حال طبيعيسنه رجوع ايده‌رك لطيف برصورتده جريانه باشلار . .

اطه‌نك اوزرنده (٥٠٠)ى متجاوز چشمه واردر؛بونلردن الك مقبول وصحته نافع اولانى پاشاصوييدر، بوچشمه وقتيله اطه‌لر اصلاحاتنه مأمورايديلن قيصرلى احمدپاشاطرفندن انشاايتديرلمش اولديغندن پاشا صوى ناميله اسملنمشدر ...

كريه طاغلرنده كموش، دمير ، قورشون معدنلرى واردر، بوندن يكرمى سنه اول اطه‌يه برآلمان كله‌رك كشفيات وتحريات اجرا ايلمش وداها برچوق جنس معدنلرك اطه‌ده موجوداولديغى مركز ولايته لايحه ايله اشعار ايلمشدر ، فقط مذكور معدنلرك شمديه قدر ايشله‌تلمسنه تشبث اولنمديغندن متروك ومكتوم قالمشدر ! فقط اطه‌نك ساحل جهتلرنده‌كى آلچى ومرمر طاش

معدنلری خیلی زمان ایشلنمش وخارجه دخی اوزون مدت سوق ایدلمشدر . .

مذکور اطه ١٣٢٨ سنه‌سی نیسانینک یکرمی طقوزنجی کونی ایتالیانلر طرفندن اشغال اولنه‌رق مأمورینی اسیر ایدلمش وذاتاً یرلی اهالیٔ اسلامیه وعسکر بولونمدیغندن اطه قولایجه ید ضبطه کچیرلمشدر .

ایلیا کی اطه‌سی

ایلیا کی اطه‌سنك طولی اوچ ، و عرضی بر ساعت قدر امتدادایدر. اطه، ناحیه‌مرکزی اولدیغی ایچون اوزرنده انجق ایکی یوزاللی قدر خانه واردر ؛ هواء صوبی فوق‌العاده دینیله‌جك درجه‌ده صحته نافعدر ؛

اطه‌نك ضبطنه قانونی سلطان سلیمان زماننده سومبکی اطه سنك فتحنه مأمور ایدیلن قالیون قپودانلرندن محمود قپودان مأمور ایدلمش ایسه‌ده مشارالیه سومبکی‌یی ضبط ایتدکدن صوکرا بو وظیفه‌یی‌ده ایفایه کیدرکن یولده شهادتی وقوع بولمش اولدیغندن ، مذکور اطه‌لرك فتحنه مأموردونمادە ، ایکنجی رئیس بولنان (نوز آغا) قره محمودك جنازه‌سنی رادوسه نقل ایتدکدن صوکرا اطه‌نك ضبطنه شتاب ایتمش و برنجی هجومده قره‌یه عسکر چیقارمغه موفق اولمشدر شوالیه‌لر آلندن آلنان مذکور اطه دخی سائر اطه‌لر مثللو رادوسه الحاق ایدلمشدر .

صوك زمانلره قدر بواطه سومبکی قضاسنه مربوط ایدی ؛ اوزرنده کوچوك و منتظم بر لیمان موجود اولوب یلکن قایقلری قیشین فورطنه ، ودکزلی هوالرده پك ایی محافظه اولنورلر . .

جزیره‌نك جهت غربیسنده (آیا آنطون) طاغی اتکنده اوزرندن عصرلر کچدیکی حالده الان موجود اولان برقلعه‌نك هنوز بوکون انشا اولنمش کبی یکیلکنی محافظه ایتمکده اولدیغی قپو و دیوارلرینك پك متین و صاغلام اولدیغی کورلمکده‌در؛

مذکور قلعه‌نك ٤٧٤ سنهٔ هجریه‌سنده قدسی ضبط ایله (لورن)ه عودت ایتمکده ایکن بالتصادف اطه‌یه اوغرایان (غودفروو‌ا دوبولیون)طرفندن انشا اولندیغی ظن ایدیلیورسه ده داها طوغریسی بوخصوصده هنوز قطعی براماره تاریخیه‌یه دسترس اولنه‌مامشدر ؛ اطه‌لرده ، هربویوك کلیساده موجود اولان برطاقم صاچمه تاریخلرده ، بویله صاچیلمش دوزمه حوادثلر پك چوقدر .. بوحوادثلره برتاریخ نظریله باقمقدن زیاده برمجموعهٔ خرافات دیوب چیقمق داها طوغری برتدبیراولور؛ چونکه بواطه‌لره مخصوص مورخلر اوقدر التزامکار تاریخلر یازمشدر که ، عقل ومنطق بویازیلنلرله هیچ‌ده علاقه‌دار دکلدر !..
اطه کوچوك اولمقله برابر اهالینك محتاج اولدیغی حوائج ضروریه‌یی تهوینه کافی درجه‌ده محصولداردر..

ازجمله قادینلر کییه‌جکلری اشیایی کندیلری تدارك ایدرلر؛ ایلیاکینك — تیلو اطه‌سی دینلمکله معروفدر — انجیر ، باخصوص بادمی پك مشهوردر ،

پك کوچوك اولان بواطه‌ده مبذول بادم اغاچلری موجود

أولديغندن اهالی، احتیاجلرینه کافی درجه‌ده بادم آلیقویدقدن ماعدا خارجه‌ده سوق ایدرلر..

المه، آرمود، پورتقال محصوللری‌ده اولدقجه مبذولدر، وسائط نقلیه یالکز قایقلره انحصار ایدر؛ کوچوك یلکن قایقلری رادوسدن، سومبکی اطه‌سندن اون مانیفاطوره واشیای عطاریه کتیررلر، اخراجاته نسبةً ادخالات پك آزدر؛ چونکه اطه اهالیسنك اکثریسی تارلالرندن قالدیردقلری بغدایلری دکرمنلرده اون یاپه‌رق احتیاجلرینی کیده‌ریرلر..

بو اطه‌ده قادین وارککلر تخف برصورتده کیینیرلر، باشلرنده سیوری برکلاه، یازوقیش، صرتلرنده قالین برقابوت، ایاقلرنده چیزمه، بللرنده سیاه یوك قوشاق بولونديررلرکه — بونلرك هپسی کندیلری طرفندن تدارك واعمال اولنور، — بوطرز تلبس اهالی‌یه مستثنا برشکل غریب ویرر..

اطه‌ده درت کلیسا واردر؛ اسلام اهالی اولمدیغی کبی مأمورلرك‌ده عددی پك محدود ایدی: یالکز اطه‌ده بش؛ التی ژاندارمه بولونور، وبونلر آسایش مملکتی تأمینه کافی کلیردی..

شمدی مذکور اطه ایتالیانلرك تحت اشغالنده بولونمقده‌در

افاده: استانکوی، استروپالیا، قاریوط، باطنوس، لریوز، ایجیرلی، اطه‌لرینه عائد معلومات تاریخیه‌یی وقتیله (هلال عثمانی) و (حق) غزته‌لرنده یازمش اولدیغمدن مذکور

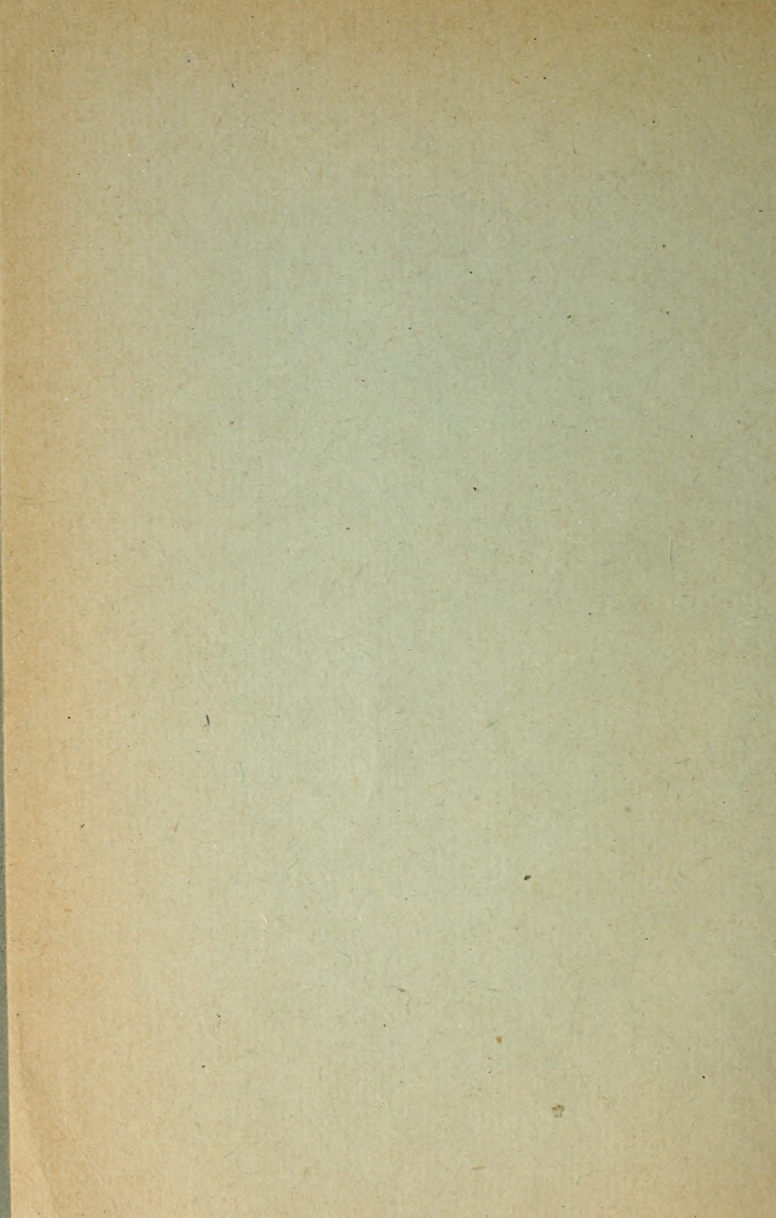
مقاله‌لری دخی طوپلایه‌رق کتاب شکلنه قویه‌جغمی و بوصورتله
اسپور د اطه‌لرینک تاریخچه‌سنی اتمام ایده‌جکمی قارئین کرامه
عرض ایلرم .

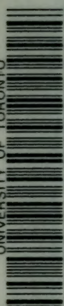
٨ کانون ثانی ٩٢٩

چهارشنبه

Kemal, Ahmed, Habibzade
Isporad atalari

DS
52
K4